

Наталія ДІДИК

кандидат психологічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НАВИЧОК МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ

У теперішній час Україні дуже важливо відбудувати мирне середовище у своїй державі, розвивати цінності неконфліктної поведінки та взаємопідтримки. Корисним для цього є навички медіації та вирішення конфліктів мирним шляхом. За визначенням Н.Ф. Романової, І.П. Мельник, медіація – це метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту [4, с. 87]. Медіація (від лат. mediation – посередництво) – це добровільний і конфіденційний процес, у якому нейтральна третя особа (медіатор) допомагає сторонам знайти взаємоприйнятний варіант вирішення ситуації, що склалася [3, с. 64].

Медіація – найбільш сприятливий спосіб вирішення конфліктів у сучасних умовах, оскільки вона зорієнтована на потреби та інтереси сторін; під час медіації сторони зберігають контроль над процесом вирішення конфлікту; опрацювання та прийняття рішення залежить від сторін конфлікту; вона дозволяє вирішити конфлікт без нав'язування жорстких зобов'язань; сторони спілкуються безпосередньо, а не через своїх представників (адвокатів, юрисконсультів) і не втрачають контроль над процесом; медіація дозволяє сторонам конфлікту знайти вирішення, коли «виграють усі» та ін. [3, с. 64].

У Державному стандарті соціальної послуги посередництва (медіації) визначено зміст, обсяги, умови та порядок надання соціальної послуги посередництва (медіації), показники її якості для суб'єктів різних форм власності та господарювання, які надають таку послугу [2]. У психології конфлікт визначають як зіткнення протилежних інтересів, думок. У статті 9 Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) зазначено, що основними

заходами, що становлять зміст соціальної послуги посередництва (медіації), форми роботи та орієнтовний час для їх виконання, передбачають: допомогу у врегулюванні конфліктів, ведення переговорів, опрацювання шляхів та умов розв'язання конфлікту [2].

Навички медіації важливо формувати у людини, починаючи з освітнього закладу. У листопаді 2015 року та лютому 2016 року медіаторами Національної мережі медіаторів ГО «Ла Страда-Україна» було проведено опитування з проблем конфліктів в освітньому середовищі. Опитуванням було охоплено 1546 учнів з 11 областей України. На запитання: «Як часто у Вашому класі виникають конфлікти?» отримано відповіді: 15,7% відповіли «часто», 50,5% – інколи, 27,5% – майже ні, 5,5 – ні, ніколи, 0,9 – складно відповісти [3, с. 76]. Це доводить актуальність цієї теми та потребу у її розв'язанні.

В освітніх закладах у рамках відновного підходу доречно впроваджувати техніки відновлювальної медіації та техніки Коло. Коло – відновна практика, що сприяє залученню до вирішення проблеми всіх зацікавлених осіб і забезпечує їхню активну участь в обговоренні ситуації та прийнятті рішень. Головною особливістю Кола є те, що кожен з учасників має можливість висловити власний погляд та бути почутим іншими членами Кола завдяки процедурі, яка забезпечує рівність усіх учасників [3, с. 124].

Відновлювальна медіація – це процес, у якому медіатор створює умови для відновлення здатності людей розуміти одне одного і домовлятися про прийнятні для них варіанти вирішення проблем, що виникли внаслідок конфліктних ситуацій [3, с. 62]. Медіація дозволяє розв'язати проблему насильства в освітньому закладі; вплинути на атмосферу освітнього процесу, додати дітям відчуття захищеності, не використовувати методи насильницької поведінки; надати навички конструктивної поведінки у конфлікті; попередити конфлікти; сприяти заміні деструктивних способів поведінки на конструктивні.

В освітніх закладах пропонуємо створити службу медіації (на добровільних засадах). Для цього важливо: спеціально навчити медіатора або медіаторів (педагоги, психологи, старшокласники); відкритість медіації для усіх

учасників освітнього процесу (оголошення про медіацію на загальних зборах в освітньому закладі; телефон довіри; скринька довіри); просвітницька робота щодо діяльності медіації в освітньому закладі; профілактичні заходи щодо вирішення конфліктів мирним шляхом в освітньому закладі.

Для розвитку навичок неконфліктної поведінки громадською організацією «Ла Страда-Україна» було запропоновано комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». Метою освітніх програм є: створення умов для формування громадянських та соціальних компетентностей здобувачів освіти, що передбачає виявлення ними конфліктологічної компетентності, вмінь і навичок вирішення конфліктів мирним шляхом, ненасильницької поведінки та громадянської позиції [1, с. 3].

У межах комплекту освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» запропоновано: гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» [1, с. 4-24], факультатив «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе» [1, с. 24-36] з метою створення умов для формування громадянських і соціальних компетентностей у здобувачів освіти, що передбачає визначення у них конфліктологічної компетентності, умінь і навичок розв'язання конфліктів мирним шляхом, громадянської позиції і ненасильницької поведінки; освітній тренінг для здобувачів освіти «Базові навички медіатора/медіаторки служби порозуміння закладу освіти» з метою підготовки учнів/учениць медіаторів/медіаторок служб порозуміння для впровадження медіації в закладах освіти за принципом «рівний-рівному» [1, с. 35].

Важливо ознайомлювати з медіацією також здобувачів вищої освіти. Під час професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери першого (бакалаврського) рівня вищої освіти при вивченні освітнього компоненту «Соціальне партнерство» включено тему «Медіація як альтернативна форма урегулювання конфліктів». Розглянуто такі питання: Альтернативне врегулювання спорів та його складові. Медіація та її види. Медіація у сфері корпоративних відносин. Базові навички медіатора. Державний стандарт

соціальної послуги посередництва (медіації). На практичних заняттях переглянуто та проаналізовано фільми про медіацію частина 1 та частина 2, що подані на сайті Українського центру медіації [5]. Давали відповідь на запитання: 1. Які особливості проведення медіації подані у відеоматеріалах? 2. Що стало причиною конфлікту між партнерами? 3. Як, на вашу думку, можна вирішити ситуацію, яка склалася? Ефективним, на нашу думку, було написання есе «Я – медіатор: за і проти», де здобувачі вищої освіти оцінювали свої знання, уміння і навички, необхідні компетентності для успішного проведення процесу медіації.

Отже, медіація є важливим способом вирішення конфліктів в освітньому закладі. Навички медіації у здобувачів освіти ефективно формувати під час відповідного тренінгу, факультативу, гуртка, перегляді документальних фільмів і написанні есе про медіацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» / упоряд. Андрєєнкова В.Л., Лунченко Н.В. Київ : ФОП Стеценко В.В. 2018. 140 с.
2. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16#Text> (дата звернення 29.09.2023)
3. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. Київ : ФОП Стеценко В.В. 2016. 192 с.
4. Романова Н.Ф., Мельник І.П. Соціальне партнерство : навчально-методичний посібник. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 238 с.
5. Український центр медіації. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/> (дата звернення 29.09.2023)

Христина ГОЛЯК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна